

віросповідань, Мудрослав'є має дещо спрощену культово-обрядову систему. Богослужіння в конфесії розглядаються взагалі як довільно ситуативно потрібні зібрання. Вони проводяться для організації діяльності віруючих та обговорення і вирішення конкретних суспільних, екологічних та культурних потреб. До того ж, не рідше, ніж раз на рік, з метою підведення підсумків проведеної роботи.

Що нас приваблює у віровченні конфесії, то це заклик не згадувати ім'я Бога намарно і порада вірянину орієнтуватися у своєму житті не на прохання до Вищих сил, а на власну дію, відсутність закликів до насильства, проведення життя у споживацтві, грабіжницькому ставленні до природи та ін.

При наявності в країні лише однієї релігійної групи мудрославців (десь 10 вірян) вони ставлять перед собою у своїх офіційних документах такі завдання, які в силах вирішити хіба що десь біля п'ятисоткової конфесії. Тут звучить приваблива мета громади - піднести на нову висоту рівень духовності суспільства. При цьому звучить думка здійснити це на основ стародавніх традицій Русі. Але що тут мається на оці, то із наявних документів ми так визначити й не змогли.

Дещо насторожує запропонована Статутом можливість заховатися у цей складний для України час вірянину конфесії за гарантовану альтернативну службу, можливість використати конфесію для налагодження підприємницької діяльності і дещо інше. Менше говориться про віросповідну діяльність, її форми.

Надані для експертизи документи свідчать про мізерність краматорської громади Мудрослав'є і відсутність подібних десь інде. То ж взагалі як можна офіційно реєструвати на всеукраїнському рівні таку релігійну дрібноту. Релігійна група «Нове слово» - це лише початковий етап формування нової релігійної течії. Відтак якщо вже і йде мова про її реєстрацію, то це може бути вирішеним на місцевому рівні. До того ж, в Україні реєстрація релігійних громад (течій) не є обов'язковою. Для визнання наявної у нас нової релігійної течії вона мала б заявити про себе хоч би в половині областей. То ж якщо мудрославці просять визнання їх, хай місіонерськи працюють на таку кількість. Водночас їм варто ще попрацювати над удосконаленням онтологічного, антропологічного й есхатологічного елементів свого віровчення, формуванням такої обрядової практики, яка б свідчила, що ми маємо справу із власне релігійною організацією, а не зібранням за інтересом. Відчувається вифантазованість віроповчальної складової мудрославства. **Експертний документ підготували О. Горкуша О.В та А. Колодний.**

4 В 7 Науково-експертна інформація щодо вчення і практики послідовників Шрі Чінмоя

Відповідно до прийнятої нині в релігієзнавчій науці класифікації релігій громади Шрі Чінмоя визнані новітнім духовно-релігійним рухом неоорієнталістського спрямування. Українські вчені солідарні з такими теоретиками світового релігієзнавства, як Гордон Мелтон і Айлін Баркер, які включали послідовників цієї течії до неорелігій.

Загально визнано, що нерелігійні рухи – це синкретичні світоглядні і практикуючі духовність утворення, які утримують в собі не тільки елементи традиційних релігійних систем, але й сучасних філософій і громадських рухів. Відомо, що засновник цієї неоіндуїстської духовної течії, Шрі Чінмой – не тільки відомий релігійний, але й громадський діяч. Народився у 1931 році в Індії, у 1964 році приїздить до Америки, щоб розпочати свою роботу заради міжнародного миру і доброї волі. З того часу стає відомим у всьому світі як філософ і миротворець, спортсмен і поет, письменник, композитор і співак. Шрі Чінмой прочитав сотні лекцій в університетах і дав сотні концертів миру по всьому світу. Понад чверть століття він проводив двічі на тиждень медитації миру в Організації Об'єднаних Націй. Його філософія і праця завоювали підтримку видатних людей у різних сферах діяльності, а деякі урядові особи під його впливом присвятили свої країни, міста і природні краєвиди справі миру, називаючи їх *Суцвіттями Миру Шрі Чінмоя*.

Філософсько-релігійне вчення Шрі Чінмоя обстоює необхідність виведення наперед у всіх сферах життя серця. *Філософія серця* виражає найглибший зв'язок людини і Бога, які є аспектами однієї і тієї ж єдиної свідомості. В драмі життя людина сповнює себе у Всевишньому, усвідомлюючи, що Бог – це власна найвища сутність людини. Всевишній розкриває себе через людину, яка служить його інструментом для перетворення і вдосконалення світу. Філософ вважав, що серце навчає нас бачити інших людей як розширення наших власних “я”. Воно змушує нас відчувати свою єдність із цілим світом. Коли це почуття єдності пошириться, на думку Шрі Чінмоя, то світ у кінцевому підсумку стане “домом єдності”, в якому буде панувати постійний мир – як внутрішній, так і зовнішній. Думки Шрі Чінмоя, які були оформлені в окреме філософсько-релігійне вчення, були надзвичайно популярними в 2-й половині ХХ ст., його активно друкували, в т.ч. і в Україні. Тут вийшли такі його основні праці: “Світло Поза межності” (1979), “Внутрішня поза межність” (1974), “Медитація” (1978), “Світло Сходу для західного Розуму” (1989), “Гірлянда Націй-душ” (1995), “Благословенні запрошення з університетських світів” (1998) та ін.

За свою працю на благо людства Шрі Чінмой був удостоєний багатьма нагородами та почесними званнями. Серед цих нагород і звань є зокрема Медаль Неру, присуджена ЮНЕСКО (Париж, Франція, 1995). Шрі Чінмой – доктор філософії з релігієзнавства (Honoris Causa, Коледж Св. Марка, Міннесота, США, 1995) та ін. Проте у світі він відомий насамперед як “Посол Миру” і “Перша цілісна людина ХХ століття”.

Шрі Чінмой не просто проповідував свої ідеї. Наприкінці 60-х рр. він створює свою громадсько-освітню організацію. Одним із її основних принципів є те, що ніхто не має монополії на істину. Тому **Центр не підтримує жодної політичної або релігійної програми**. Але повага до Шрі Чінмоя як східного мудреця з часом переростає у поклоніння, тобто авторитет філософа сакралізується, а сказане ним сприймається як пророцтво. Наступає певна релігієзація його вчення. Через внутрішнє відкриття самих себе, спорт та мистецтво Центр навчає тому, що окремі особи спочатку повинні знайти найвище і найкраще, тобто божественне, в самих собі, а потім вже надихати інших робити те ж саме. На цьому шляху одного дня може бути досягнуто більш широка мета миру в усьому світі – загальна єдність і задоволеність людини.

Заклики Шрі Чінмоя до миру знайшли послідовників по всьому світу, але рух так і не перетворився на масовий, залишившись привабливим для декількох тисяч. Знайшлися послідовники індійського гуру, але надто американізованого, у 80-ті роки і в Україні. Як правило серед наукової і технічної інтелігенції, якій були запропоновані нові ефективні шляхи для інформованості в інтелектуальній сфері та з питань внутрішнього росту. Цій меті служать Центри і досі через проведення ними музичних концертів, художніх вистав та поетичних читань. Проводяться також спеціальні заняття, спрямовані на покращення здатності зосередження та досягнення гнучкості інтелекту, які потрібні кожному для успіху і прогресу у всіх сферах життя.

З метою заохочення розвитку сили волі й міцного тіла Марафонська Команда Шрі Чінмоя виступає як ініціатор сотень марафонів, триатлонів та легкоатлетичних змагань, що організуються і проводяться щороку. Вони також організували й провели декілька національних спортивних чемпіонатів у Сполучених Штатах, країнах Європи та в Австралії. Однією з головних ініціатив Центрив є Біг Миру Дому-Єдності Шрі Чінмоя – всесвітня естафета, яка прагне створити більш глибоке почуття братерства повсюди у світі серед людей. Коли учасники пробігають більше ніж по 70 країнам, то вони передають палаючий Факел Миру з рук в руки, створюючи в такий спосіб дугу дружби, що перетинає всю земну кулю.

Центри Шрі Чінмоя координують розподіл продуктів харчування, медичних засобів та іншої гуманітарної допомоги благодійницьким закладам в різних країнах. Крім того, члени Центрив намагаються сприяти ідеалам ООН шляхом проведення скрізь у світі публічних лекцій, маршів миру та спеціальних музичних заходів. З 1974 року Центр Шрі

Чінмоя у Нью-Йорку разом із Центрами як неурядовими організаціями в інших містах Америки співпрацюють як єдине ціле з Департаментом Громадської Інформації Організації Об'єднаних Націй.

Головне управління Центру Шрі Чінмоя розташовується у Нью-Йорку. Великі його Центри знаходяться в Оттаві, Лондоні, Франкфурті, Парижі, Цюриху, Відні, Мельбурні, Москві. Існували центри в Києві і Донецьку. Всього у світі донедавна діяло понад 300 Центрів Шрі Чінмоя з більше ніж чотирма тисячами членів.

В Україні на 2000 рік діяло 22 таких Центри з більше ніж 500 своїх членів. За останніми даними Держдепрелігії в 2016 р. їх нараховується всього 3, що пов'язується із зміною загальних тенденцій релігійного і духовного розвитку світу, відмовою від його космополітичної парадигми і посиленням радикальних фундаменталістських тенденцій в локальному вимірі.

Щодо конфлікту у Вінниці. Він має декілька причин – об'єктивних і суб'єктивних. Серед них: неоднозначність і невизначеність (фактично подвійність) статусу релігійних громад – з одного боку вони релігійні, а з іншого громадські об'єднання. Законом чітко не визначено, які саме громади треба вважати релігійними, оскільки закон не дає визначення релігії. Існує уявлення про релігію – прохристиянське і прозахідне, що автоматично з переліку релігійних вилучає більшість нехристиянських і нових течій. Саме ці релігійні об'єднання попадають під експертизу. Це можна пояснити тим, що релігія постійно змінюється, виявляючись в різноманітних формах, де грань між релігійним і духовним, між догматичним і практичним, між профанним і світським важко обозначити. Але дві ознаки завжди відрізняють релігійне від не-релігійного: віра в надприродне і поклоніння йому.

Чи є ці ознаки у Шрі Чінмоя? Персонально? На мою думку, він був духовно-релігійною людиною, який постійно практикував через медитації-молитви. Задля цього його і запрошували у різні країни, організації. Чи його центри є релігійними? Без сумніву, вони творилися віруючими людьми. Але не ставили віросповідування центральною метою. Люди, які входили до його центрів, мали релігійний світогляд східної орієнтації, їх можна вважати неоіндуїстами. Стосовно послідовників Шрі Чінмоя в Україні. Їх світоглядну позицію в свій час досліджували у Відділенні релігієзнавства (1994-1995 рр.). На той час вона характеризувалася як релігійна. Але зараз вона могла змінитися, а її члени можуть не ідентифікувати себе як люди віруючі. Не всі християни вірять в Ісуса Христа чи в Трійцю. Самоідентифікація – справа не надійна.

Для визначення реального статусу організації, зокрема релігійного, експерти вводять інші показники, крім самоідентифікації, які відомі науці і практиці релігійного життя. Крім того, контекстуальність вимагає враховувати сучасну ситуацію, яка обтяжена російсько-українською війною, інформаційною агресією проти України. Не забуваймо, що цей рух прийшов з Росії. Всі джерела друковані російською мовою, спілкування в громадах відбувається російською мовою. На який мир (між ким і ким) і порозуміння (стосовно чого) нині працює Центр? В чому самовдосконалюється сучасний прихильник Шрі Чінмоя? Чи має він якусь громадську і громадянську позицію? І яку?

Свій статус громади визначають самі, прописуючи його в Статуті. Центр Шрі Чінмоя означив себе як громадська організація, яка діє у відповідності до нього. В Статуті, затвердженому у 2005 році, ні слова про Бога, надприродне, його визнання чи вшанування, якими моральними принципами керуються його послідовники. Тому ніяких привілеїв, які мають релігійні організації, Центру надавати не можна. Виходячи зі Статуту, Центр є скоріше комерційною структурою, яка, експлуатуючи прагнення людини до самовдосконалення, надає такі послуги у формі семінарів, лекцій, виставок, фестивалів. Тому діяльність Центру має стати зацікавленням фіскальних органів.

Висновок про релігійний характер діяльності Центру Шрі Чінмою можна зробити тільки на основі включеного спостереження, через персональну участь експерта у зборах, зустрічах, медитаціях, спілкуванні з учасниками руху, їхніми прихильниками і критиками

тощо. Вінницький конфлікт випадає із загальної тенденції, за якою комерційні структури діють під маскою релігійних, а не навпаки. Тут релігійна за природою організація прагне громадського статусу. Питання – чому?

Можливо, в діяльності Центру є ще якісь проблемні питання, які не виявляють надані документи, але добре відомі учасникам конфлікту. Законом не заборонено державному чиновнику цікавитися ситуацією (а при необхідності і втручатися в неї), в якій функціонують громадські об'єднання. Але це має робитися обґрунтовано і законно. Ми вважаємо, що спонукання громади з боку держави реєструватися як релігійна, а в Україні взагалі не є обов'язковою реєстрація релігійних об'єднань, безпідставна.

Експертний матеріал підготувала докт.філос.н, професор Л.О.Филипович.

4 В 8. ЕКСПЕРТНА ВІДПОВІДЬ ПРЕДСТАВНИЦТВУ МЗС в ОДЕСІ З ПРИВОДУ МЕМОРІАЛЬНОЇ ДОШКИ єпископу Ю. ТЕКУЛЕСКУ

Ознайомившись із мотивом звернення до Академії наук Представництва МЗС в Одесі - прохання Генерального консульства Румунії в Одесі посприяти у встановленні в Ізмаїлі меморіальної дошки на честь єпископа Ю.Текулеску, відповімо наступне.

Армійська єпископія Румунської Православної Церкви була утворена-сформована в канонічному статусі в 1919-1921 роках з кафедрою в місті Алба-Юлія. Єпископи, які очолювали цю кафедру, мали титул інспекторів військового духовенства (єпископи армії). Їм підкорялося все військове духовенство, яке окормлювало різні гарнізони румунських вояків. В 1923-1924 роках цю військову кафедру очолював єпископ Юстиніан Текулеску. 10 березня 1923 року була заснована Білгород-Ізмаїльська єпископія Румунської ПЦ з кафедрою у місті Ізмаїлі. Вона входила до складу Бессарабської митрополії. Очолював її з грудня 1924 року і до своєї смерті 16 липня 1932 року єпископ Ю.Текулеску. Маючи досвід оголошення військового духовенства, владика сприяв формуванню у вірян єпископії велико-румунських орієнтацій.

Під час Другої світової війни Бессарабія була захоплена румунськими військами. В роки входження до Румунії Бессарабії і Буковини на цих теренах активно діяла Румунська Православна Церква, яка була вірною слугою влади країни-анексатора, румун-посібників німецьких фашистів, всіляко сприяла румунізації означених українських теренів. Встановлення меморіальної дошки єпископу Белгород-Ізмаїльської єпископії свідчитиме про якусь правомірність існування в ті роки на означених землях влади Румунії, правомірність відродження тут Румунської Православної Церкви.

Своїм прагненням щодо вшанування Ю. Текулеску консульство Румунії прагне догодити наявним нині ідеологам Великої Румунії, актуалізувати прорумунські орієнтації в деяких поселеннях регіону. Зрозуміло, що цю акцію негативно сприйме домінуюча на Одещині Українська Православна Церква – Церква Московського Патріархату, призведе до міжцерковної ворожнечі в православному середовищі краю. То ж перш ніж звертатися до МЗС України з пропозицією встановлення дошки Ю.Текулеску, румунські владні органи мали б ініціювати вирішення цього питання на міжцерковному рівні – одержати від Московського Патріархату згоду на встановлення цієї дошки румунсько-православному владі на т. зв. канонічній території цієї Церкви. Неврахування цього може призвести до конфлікту Церков – МоскПЦ і РумПЦ, а то й до погромів-нищень дошки московсько-православними, а відтак з'яви негативних розголосів та ін. Зрештою, визнання за окремими сільськими парафіями права належності до Румунської Православної Церкви спричинить в останньому підсумку вимоги окремих сіл про адміністративне входження їх до складу Румунії, що маємо, наприклад, на Закарпатті.